

Nr 105.

Ankom till riksdagens kansli den 28 mars 1939 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärv för postverkets räkning av vissa fastigheter i Borås m. m.

(4:e avd.)

I propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1939/40 har Kungl. Maj:t i avsende å kapitalinvesteringar för postverket (punkt 7, sid. 30 och 31, av det vid propositionen under rubrik »Kapitalbudgeten. Bil. 4» fogade utdraget av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 4 januari 1939) föreslagit riksdagen att i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde bliva riksdagen förelagd, till inköp av tomt för postkontoret i Borås för budgetåret 1939/40 beräkna ett reservationsanslag av 690,000 kronor.

I en den 17 februari 1939 dagtecknad proposition, nr 93, har Kungl. Maj:t sedermera, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för sistnämnda dag, föreslagit riksdagen att *dels* bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna de såsom bilagor till statsrådsprotokollet fogade avtalen angående förvärv av de Borås stad och Gustaf Karlson tillhöriga fastigheterna i kvarteret Eko i Borås samt av andelarna i fastighetsföreningen Echo u. p. a., *dels ock* till förvärv av andelar i fastighetsföreningen Echo u. p. a. m. m. å kapitalbudgeten, under rubrik Postverket, för budgetåret 1939/40 anvisa ett reservationsanslag av 220,000 kronor.

Postkontoret i Borås, som är beläget i centrum av staden, är inrymt dels i telegrafverkets fastighet, dels ock i en postverket tillhörig tillbyggnad till nämnda fastighet. Tillbyggnaden, vilken drog en kostnad av i runt tal 200,000 kronor, togs i bruk av postverket under senare delen av år 1929, och efter denna tid har postkontoret icke erhållit något ökat utrymme.

Med den starka utveckling på olika områden, som Borås stad under senare tider undergått och alltjämt undergår, har följt en avsevärd stegring av posttrafiken. Postkontorets lokaler hava därför numera visat sig otillräckliga, och det är endast med svårighet, som posttrafiken kan behörigen avvecklas inom det tillgängliga utrymmet. Kravet på ökat utrymme gör sig kännbart särskilt i fråga om expeditionen för allmänheten och brevbärare-expeditionen. Härtill kommer, att telegrafverket inom kort är i behov av det utrymme i telefonstationsbyggnaden, som nu disponeras av postkontoret. Enligt vad telegrafstyrelsen meddelat beräknas den nuvarande telefonstatio-

nen i Borås vara fullbelagd vid årsskiftet 1946/47. För att en utökad telefonstation skall hinna färdigställas till nämnda tidpunkt, måste arbetet med densamma påbörjas omkring mitten av år 1944, då de av postverket disponerade lokalerna i telefonstationsbyggnaden måste stå till telegrafverkets förfogande. Telegrafstyrelsen har dessutom på grund av redan nu kännbar lokalbrist förklarat sig icke hava något att erinra mot att postkontoret avflyttar före sistnämnda tid från sina förhyrda lokaler.

På grund av angivna förhållanden hava nya lokaler befunnits erforderliga för den del av postkontoret, som är inrymd i telefonstationsbyggnaden. Generalpoststyrelsen, som tagit under övervägande olika möjligheter att lösa postkontorets lokalfråga, har funnit, att en ekonomiskt tillfredsställande lösning genom ett förhyrande av nya lokaler knappast är för närvarande möjlig, och därför föreslagit uppförande för postverkets räkning av en nybyggnad, vilken på grundval av ett av professor E. Lallerstedt uppgjort ritningsutkast beräknats komma att draga en kostnad av 1,820,000 kronor. Följande markområden hava därvid ifrågakommit till inköp för nybyggnaden, nämligen 1) kvarteret Eko, 2) kvarteret Aborren, 3) del av kvarteret Priamus och 4) del av kvarteret Sandgårdet. Departementschefen har beträffande de olika förslagen, vilka betecknats med alternativ 1, 2, 3 och 4, anfört följande.

Alternativ 1 (kvarteret Eko) omfattar inköp av samtliga fastigheter i kvarteret. Detta, som är rektangulärt till formen och friliggande med gator på alla fyra sidorna, erbjuder möjlighet att för samtliga lokaler inom en eventuell posthusbyggnad åstadkomma tillfredsställande belysning och erhålla lokaler, som äro fullt användbara även för andra än postala ändamål. Kvarteret är beläget omedelbart intill de nuvarande postlokalerna i kvarteret Iris. Genom posthusets förläggning till kvarteret Eko skulle den postverket tillhöriga tillbyggnaden till telefonstationsbyggnaden tills vidare kunna användas för pakettrafiken. Betydande utrymmen i det nya posthuset skulle härigenom icke behöva tagas i anspråk för postkontorets räkning utan kunna uthyras på för postverket förmånliga villkor. Priset för samtliga fastigheter i kvarteret Eko har beräknats till sammanlagt omkring 680,000 kronor, vilket motsvarar omkring 280 kronor per kvadratmeter eller, om hänsyn tages endast till tomtmark som får bebyggas, omkring 308 kronor per kvadratmeter.

Det kvarter, som avses i *alternativ 2 (kvarteret Aborren)*, är triangulärt till formen och beläget i omedelbar närhet av Borås nedre järnvägsstation. Kvarteret gränsar med två sidor till gator och med den tredje till järnvägens spårområde. Priset per kvadratmeter utgör omkring 194 kronor. Ett förläggande av posthuset till detta kvarter skulle innebära, att Borås erhöle ett bangårdspostkontor, där postvagnarna kunde forslas ända fram till posthusets lastkajer. Detta vore givetvis av betydelse särskilt för paketposten. Emellertid har detta kvarter ur postal synpunkt jämväl nackdelar. Till ett i detta kvarter uppfört posthus kunde tillträde till huvudvåningen erhållas endast från två sidor, nämligen från Brodalsgatan och Centralbron. Byggnadens jordvåning skulle bli tillgänglig endast från en sida och erhålla ljustillförsel blott från järnvägssidan. Vidare skulle möjlighet till utvidgning av de postkontorslokaler, vilka böra vara belägna i bottenvåningen, bli mycket begränsad i en postbyggnad i ifrågavarande kvarter, och en tillbyggnad torde vara utesluten. Vad angår de lokaler, som för fastighetens förräntning skulle uthyras, torde man få räkna med viss svårighet att få

dem utyrda mot förmånlig hyra på grund av röken från de intilliggande lokomotivstallarna och det relativt långa avståndet till stadens affärscentrum.

Den mest välgående invändningen mot förläggande av posthuset till kvarteret Aborren synes mig emellertid vara, att kvarteret är mindre välbeläget ur allmänhetens synpunkt. Postkontoret skulle nämligen komma att ligga omkring en halv kilometer från stadens centrum. Såsom generalpoststyrelsen framhållit kan en förläggning av posthuset till kvarteret Aborren antagas medföra krav på ytterligare en postanstalt, vilka icke skulle med fog kunna avvisas.

Mot belägenheten av den tomtmark, som avses i *alternativ 3 (del av kvarteret Priamus)*, synes ur postal synpunkt ingenting vara att erinra. Tomtområdet gränsar emellertid med en sida mot ån Viskan, vilket minskar områdets användbarhet. Priset, som utgör omkring 430 kronor per kvadratmeter av den för bebyggelse tillåtna tomtytan, är det högsta, som något av de ifrågasatta områdena betingar.

Den till försäljning utbudna kvartersdelen, som omfattas av *alternativ 4 (del av kvarteret Sandgärdet)*, betingar ett pris av omkring 109 kronor per kvadratmeter. På grund av dess form synes det knappast möjligt att därå uppföra en för postalt ändamål fullt lämplig byggnad. Skulle ett posthus uppföras i detta kvarter, torde erfordras antingen inköp av en invid nu ifrågavarande område belägen tomt, vilket skulle medföra förhöjd markkostnad, eller stadsplaneändring, något som, enligt vad generalpoststyrelsen upplyst, torde taga relativt lång tid i anspråk. Ett posthus i kvarteret Sandgärdet torde ur allmänhetens synpunkt icke kunna anses välbeläget på grund av det relativt stora avståndet till stadens centrum.

Av skäl som nu anförts anser jag i likhet med generalpoststyrelsen alternativ 3 och 4 icke vara lämpliga för ifrågavarande ändamål.

Vad gäller *alternativ 2* torde detta ur vissa synpunkter kunna anses lämpligt för postala ändamål. Med hänsyn till dels de erinringar, som jag i det föregående anfört mot detta alternativ, dels ock till det förhållandet, att en posthusbyggnad i kvarteret Aborren (*alternativ 2*) kan beräknas lämna sämre förräntning av investerat kapital än en sådan byggnad i kvarteret Eko (*alternativ 1*), synes emellertid ej heller kvarteret Aborren böra ifrågakomma för uppförande av det nya posthuset.

Vad angår förslaget att förlägga posthuset i kvarteret Eko kan mot det samma invändas, att priset för de i kvarteret ingående fastigheterna — omkring 308 kronor per kvadratmeter — är högt. De ekonomiska kalkylerna för byggnadsföretaget utvisa emellertid, att priset med hänsyn till den beräknade förräntningen icke kan anses så ogynnsamt, att det behöver utgöra ett hinder för realiserandet av förslaget. Byggnadsstyrelsen har på grundval av det av professorn Lallerstedt utarbetade utkastet till ett posthus i fyra våningar jämte källarvåning beräknat kostnaderna för byggnaden till 1,820,000 kronor. Härtill skulle komma kostnaderna för inköp av de i kvarteret Eko ingående fastigheterna, tillhopa omkring 680,000 kronor. Sammanlagt skulle alltså posthuset komma att draga en kostnad av i runt tal 2,500,000 kronor. Då hyresinkomsterna enligt byggnadsstyrelsen kunna beräknas uppgå till omkring 172,000 kronor, skulle å det investerade kapitalet erhållas en bruttoavkastning av 6.88 procent.

Med hänsyn till vad sålunda anförts har departementschefen i likhet med generalpoststyrelsen funnit sig böra förorda det alternativ, som avser inköp av samtliga fastigheter i kvarteret Eko för en kostnad av i runt tal 680,000 kronor, varav dock 460,000 kronor icke behöva erläggas förrän under bud-

getåret 1940/41. Nu erforderligt anslagsbelopp uppgår alltså till 220,000 kronor.

Utskottet.

Förevarande av generalpoststyrelsen framförda byggnadsprojekt måste tvivelsutan betraktas som rätt vittutseende. Ensamt tomtkostnaden belöper sig till 680,000 kronor, vartill framdeles kommer ett kapitalutlägg för själva nybyggnaden, preliminärt uppskattat till 1,820,000 kronor.

I betraktande bör dock tagas att frågan gäller uppförande av ett helt nytt centralposthus avsett att så gott som ensamt betjäna en stad av Borås storlek. Ärendet har ock — enligt vad som framgår av propositionen och de upplysningar utskottet därutöver inhämtat — varit underkastat en omfattande prövning inom generalpoststyrelsen, varvid olika alternativa förslag rätt ingående vägt mot varandra.

Enligt vad av utredningen bestyrkes kan också förräntningen å det nedlagda kapitalet beräknas ställa sig fullt tillfredsställande. Överhuvud synes såvitt utskottet kunnat finna det framlagda förslaget på ett lämpligt sätt tillgodose de starkt ökade lokalbehov som posttrafikens — samt indirekt också telefontrafikens — starka tillväxt i Borås dragit med sig.

Utskottet anser sig alltså böra tillstyrka förevarande proposition, avseende inköp av tomt för nybyggnaden. Utskottet hemställer,

att riksdagen må

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna de såsom bilagor till statsrådsprotokollet fogade avtalen angående förvärv av de Borås stad och Gustaf Karlson tillhöriga fastigheterna i kvarteret Eko i Borås samt av andelarna i fastighetsföreningen Echo u. p. a.;

b) till förvärv av andelar i fastighetsföreningen Echo u. p. a. m. m. såsom kapitalinvestering för postverket för budgetåret 1939/40 anvisa ett reservationsanslag av 220,000 kronor.

Stockholm den 28 mars 1939.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS RÅSTOCK.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Gränebo*, *Johansson* i Fredrikslund, *Nilsson* i Malmö, *Asplund*, *Nilsson* i Landeryd, *Gustafsson* i Benestad, *Ström* i Lidköping, *Lindström*, *Larson* i Varberg, *Magnusson* i Kalmar, *Bäckström* och *Domö*; samt

från andra kammaren: herrar *Råstock*, *Jansson* i Falun, *Magnusson* i Skövde, *Törnkvist*, *Eriksson* i Stockholm, *Närlinge*, *Ward*, *Weijne*, *Aqvist*, *De Geer* i Hanaskog, *Bergström* och *Lundberg*.